

QUẢNG BÌNH HƯỞNG ỨNG “LỜI KÊU GỌI THI ĐUA ÁI QUỐC” CỦA HỒ CHỦ TỊCH

TS. PHAN VIỆT DŨNG

1. Lời kêu gọi thi đua ái quốc của Hồ Chủ tịch và phong trào thi đua yêu nước ở Quảng Bình năm 1948

Năm 1948, cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp xâm lược của quân dân ta bước sang một giai đoạn mới. Sau thất bại trong cuộc tiến công lên Việt Bắc, thực dân Pháp phải thay đổi chiến lược “đánh nhanh thắng nhanh” sang chiến lược đánh lâu dài, “lấy chiến tranh nuôi chiến tranh, dùng người Việt đánh người Việt”. Địch buộc phải tập trung binh định vùng chiếm đóng, tăng cường xây dựng ngụy quân, mở các cuộc hành quân quy mô nhỏ nhằm tiêu diệt cơ sở kháng chiến. Trước tình hình đó, ta chủ trương đẩy mạnh cuộc *kháng chiến toàn dân, toàn diện; kháng chiến đi đôi với kiến quốc*.

Đề động viên toàn quân, toàn dân tham gia tích cực vào cuộc kháng chiến thần thánh của dân tộc, ngày 11 tháng 6 năm 1948, Hồ Chủ tịch ra “Lời kêu gọi thi đua ái quốc” đăng trên Báo Cứu quốc số 968.

Mở đầu *Lời kêu gọi thi đua ái quốc*, Hồ Chủ tịch chỉ rõ:

“Mục đích thi đua ái quốc là:

*Diệt giặc đói,
Diệt giặc dốt,
Diệt giặc ngoại xâm”*

Để thực hiện mục tiêu đó, các tầng lớp nhân dân, mọi lứa tuổi cần tích cực tham gia phong trào thi đua yêu nước tùy theo điều kiện công việc và sức lực của mình. Phải làm cho phong trào thi đua “*ăn sâu, lan rộng*” sẽ “*giúp ta dẹp tan mọi nỗi khó khăn và mọi âm mưu của địch để đi đến thắng lợi cuối cùng*”...

“*Với tinh thần quật cường và lực lượng vô tận của dân tộc ta, với lòng yêu nước và chí kiên quyết của nhân dân và quân đội ta, chẳng những chúng ta có thể thắng lợi, mà chúng ta nhất định thắng lợi trong thi đua ái quốc.*”

Hỡi toàn thể đồng bào!

Hỡi toàn thể chiến sĩ!

Tiến lên!”

Hưởng ứng lời kêu gọi của Hồ Chủ tịch, Quảng Bình đã triển khai kế hoạch và phát động phong trào thi đua ái quốc trong toàn tỉnh. Trước hết, Ủy ban Kháng chiến hành chính (UBKCHC) chủ trương củng cố lại Ban thi đua của tỉnh, thành lập “Ban vận động thi đua ái quốc tỉnh” và có công văn hướng dẫn cho các huyện, thị, các cơ quan chuyên môn, các đoàn thể, đơn vị bộ đội lập Ban vận động thi đua ái quốc của địa phương, đơn vị mình.

Ban vận động thi đua ái quốc tỉnh cũng đã chỉ đạo các huyện thành lập Ban vận động thi đua ái quốc cấp xã. Đến tháng 8 - 1948, hai huyện Tuyên Hóa và Quảng Trạch đã thành lập xong Ban vận động thi đua ái quốc cấp xã.

Ban vận động thi đua ái quốc tỉnh vạch kế hoạch và chương trình thi đua của tỉnh và chỉ thị cho các cơ quan, đoàn thể, đơn vị bộ đội và các huyện có kế hoạch và chương trình thi đua của đơn vị mình với nội dung và đối tượng thi đua cụ thể.

UBKCHC Quảng Bình gửi văn bản thi đua (lúc bấy giờ gọi là: “thách”) với UBKCHC tỉnh Quảng Trị về *đẩy mạnh tăng gia sản xuất*; với UBKCHC tỉnh Thừa Thiên về *củng cố chính quyền cấp xã*.

UBKCHC Quảng Bình nhận lời thi đua với các tỉnh Bắc Bộ và *gây dựng cơ sở trong vùng địch tạm chiếm và xây dựng dân quân du kích*.

Ban vận động thi đua ái quốc Quảng Bình “thách” với các tỉnh trong Liên khu IV với các nội dung:

- *Tiêu tiên ít, kết quả nhiều,*
- *Phổ biến kinh nghiệm thi đua tốt,*
- *Điều khiển cuộc thi đua kéo dài và ngày càng tiến*

- Nói ít làm nhiều, báo cáo đúng sự thật.

Các sở chuyên môn của UBKCHC Quảng Bình nhận lời thi đua với các sở chuyên môn của UBKCHC Quảng Trị về những điểm nêu trong hội nghị UBKCHC tỉnh, huyện cùng các sở chuyên môn của Quảng Trị ngày 14/7/1948 (trừ khoản thách về phát triển phong trào tiểu học).

Các địa phương trong tỉnh cũng đã đề ra những nội dung thi đua khá cụ thể tùy theo tình hình của địa phương mình nhằm đẩy mạnh phong trào kháng chiến.

Huyện Quảng Trạch thi đua phá hoại đường quốc lộ; chính đốn dân quân thôn.

Huyện Bố Trạch thi đua cướp vũ khí địch và phá đường giao thông, đường điện thoại liên lạc của địch dọc đường Quốc lộ 1A.

Huyện Tuyên Hóa thi đua phá hoại đường tỉnh lộ 1 đoạn từ Tiên Lương đi Minh Cầm; sửa chữa đoạn đường từ Đông Lào đi Chợ Gát, làm cầu qua khe, hói; mua công phiếu kháng chiến (xã Thanh Hóa trong ngày phát động đã mua được 20.000đ công phiếu kháng chiến).

Huyện Quảng Ninh thi đua mua công phiếu kháng chiến. Ngay trong tháng đầu phát động nhân dân Quảng Ninh đã mua được 240.000đ.

Huyện Lệ Thủy thi đua thu thuế (trong tháng 7 xã Lê Khiếu đã đóng hơn 10.000đ tiền thuế) và thi đua bổ sung Hội đồng nhân dân xã (trong tháng 8, các xã Lê Khiếu, Duy Tân đã bổ sung xong Hội đồng nhân dân xã).

Phong trào thi đua yêu nước hưởng ứng Lời kêu gọi thi đua ái quốc của Hồ Chủ tịch được các tầng lớp nhân dân Quảng Bình nhiệt liệt hưởng ứng và nhanh chóng phát triển sâu rộng không những ở vùng tự do mà còn lan rộng trong vùng địch tạm chiếm, tạo nên một động lực tinh thần mới thúc đẩy mọi người hăng hái tham gia kháng chiến trên tất cả mọi lĩnh vực đời sống xã hội...

Đánh giá kết quả hơn một năm kháng chiến, Hội nghị Ủy ban Kháng chiến hành chính Liên khu IV từ ngày 26/2 đến 7/3/1949 đã tuyên dương thành tích của các tỉnh, đơn vị lực lượng vũ trang trong toàn Liên khu, trong đó đã nêu gương các đơn vị, địa phương Quảng Bình như sau:

“Ủy ban Kháng chiến hành chính Quảng

Bình làm việc có quy củ, báo cáo đúng kỳ, hợp thực và sát thực”.

Huyện Bố Trạch: “Đã chiến đấu anh dũng và đã gây thiệt hại nhiều nhất cho địch, mặc dầu trước lúc tác chiến tình hình chung của Bố Trạch so với các huyện khác còn thấp kém hơn. Dân quân du kích cũng như chính quyền và các đoàn thể nhân dân vững nhất trong tỉnh. Mặc dầu toàn huyện ở trong vùng tạm bị chiếm phong trào diệt tề vừa rồi thu được nhiều kết quả hơn cả.

Thôn Hoàn Lão địch đóng nhiều vị trí trong thôn mà toàn dân giữ vững tinh thần kháng chiến, triệt để giữ bí mật, mặc dầu bị tra tấn dã man nhưng vẫn gan dạ chịu đựng. Tất cả dân chúng nhất thiết không hợp tác với Pháp, chúng có là trường Pháp mở ra phải đóng cửa vì không có học sinh. Dân chúng lại nêu cao tinh thần tranh đấu và đã làm cho Pháp nao núng và nhượng bộ nhiều lần. Dân quân du kích đã biết dùng vũ khí thô sơ phương tiện đơn giản giết được 100 Pháp, lật đổ 8 xe các loại và thu được 3 khẩu súng trường”.

Thôn Cảnh Dương (xã Hòa Trạch, huyện Quảng Trạch): “Khi mới xảy ra tác chiến đồng bào hy sinh đánh đắm các ghe của mình để ngăn sông cản địch tiến ra các thôn lân cận. Đã tổ chức một tiểu đoàn dân quân trong đó có một trung đội phụ nữ đánh lui được nhiều trận, trong đó có những trận địch dùng 2,3 trăm quân cơ giới và phi cơ yểm hộ. Cảnh Dương là một làng chiến đấu kiểu mẫu...”.

Trong đợt vận động thi đua ái quốc 6 tháng cuối năm 1948, tỉnh Quảng Bình đã xuất hiện nhiều đơn vị tiêu biểu, lập nhiều thành tích xuất sắc ở tất cả các mặt. Ủy ban Kháng chiến hành chính Liên khu biểu dương: “Tỉnh Quảng Bình trong phong trào thi đua phá tề trừ gian thu được nhiều kết quả. Hiện nay nhiều nơi giặc Pháp không thể lập lại được hội tề”.

Xã Sào Nam, huyện Lệ Thủy “mặc dù ở miền duyên hải và dựa thế cô lập, chính quyền vẫn đứng vững. Đã mang lại nhiều thành tích về quân sự và văn hóa. Ngân sách được đầy đủ”.

Xã Lê Khiếu, huyện Lệ Thủy “ở giữa các vị trí giặc, đồng bào vẫn thi đua nạp xong các thứ thuế năm 1948”.

Xã Văn Hóa (khu vực Lệ Sơn) huyện Tuyên Hóa “tuy ở cách địch một cây số, mỗi lần chúng đến, đồng bào triệt để vườn không nhà trống, giặc rút đồng bào bình tĩnh về thi đua tăng gia sản xuất, hiện nay không có chỗ nào đất bỏ hoang”.

Đoàn thanh niên cứu quốc Quảng Bình “đã thi đua gây cơ sở tại các vùng địch tạm chiếm, ở mỗi xã lập được ít nhất một tổ bí mật, ở một vài xã đã phát triển ngay cả trong hương vệ, có công tác thiết thực giết giặc”.

Ông Trần Mạnh Tiễn, Trưởng ty Công chánh Quảng Bình đã “lãnh đạo phong trào thi đua trong sở rất sôi nổi, toàn thể nhân viên đã đem mọi khả năng để phục vụ nhân dân. Nhờ thế Ty Công chánh vượt được chương trình 6 tháng thi đua”.

Phong trào thi đua hưởng ứng Lời kêu gọi thi đua ái quốc của Hồ Chủ tịch năm 1948 đã trở thành một động lực thúc đẩy cuộc kháng chiến của quân và dân Quảng Bình bước sang một giai đoạn mới.

2. Quảng Bình quật khởi - đỉnh cao của phong trào thi đua yêu nước trong kháng chiến chống thực dân Pháp

Tiếp sau Lời kêu gọi thi đua ái quốc của Hồ Chủ tịch, tháng 1-1949, Ban Chấp hành Trung ương Đảng họp Hội nghị lần thứ 6 ra Nghị quyết: “Động viên mọi lực lượng kháng chiến kiến quốc, giành cho được độc lập, dân chủ thực sự” và đề ra khẩu hiệu “Tất cả để chiến thắng” thực dân Pháp xâm lược.

Trên chiến trường Quảng Bình từ tháng 5/1948, ta chủ trương mở mặt trận phía Bắc để khai thông đường cho bộ đội chủ lực tiến vào sâu hơn và hỗ trợ, tạo thế cho hoạt động của bộ đội địa phương và dân quân du kích. Bước sang năm 1949, nhìn chung trên chiến trường địch vẫn giữ thế chủ động về mặt chiến thuật, nhưng với sự phát triển mạnh mẽ của chiến tranh du kích, ta đã nắm được thế chủ động về chiến lược.

Tháng 2/1949, Tỉnh ủy họp hội nghị mở rộng tổng kết hai năm kháng chiến. Hội nghị nhận định, qua hai năm kháng chiến, Đảng bộ chính quyền đã được củng cố và có bước phát triển quan trọng. Đặc biệt phong trào thi đua yêu nước đã có tác động mạnh mẽ đến ý thức chính trị của quần chúng, phong trào cách mạng đã có những bước

tiến mới, nhưng “còn hẹp và non yếu. Việc đấu tranh không đi đôi với tổ chức”. Hội nghị đề ra cần tập trung giải quyết những vấn đề trọng tâm trong thời gian tới:

- Dân vận và dân quân là hai khâu trọng yếu;

- Đấu tranh chống áp bức bóc lột và chiến tranh du kích là hai phương thức để xây dựng cơ sở;

- Phải tin tưởng và mạnh dạn đưa nhân dân ra đấu tranh để mở rộng tổ chức, kiên quyết rời chiến khu, tất cả về đồng bằng, chuyển hướng chỉ đạo vào hai huyện miền Nam (Quảng Ninh và Lệ Thủy).

Thực hiện chủ trương của Hội nghị Tỉnh ủy, UBND và cơ quan quân sự tỉnh đã thống nhất chỉ huy chiến đấu trên địa bàn toàn tỉnh và thành lập trung đoàn chủ lực của tỉnh lấy tên Trung đoàn 18, đưa một bộ phận về đồng bằng hai huyện Quảng Ninh, Lệ Thủy làm nhiệm vụ đại đội độc lập, còn lại tập trung huấn luyện chuẩn bị chiến đấu cho chiến dịch mùa hè.

Lực lượng dân quân du kích được củng cố và phát triển mạnh, tập trung huấn luyện. UBND chủ trương tổ chức hết thảy đồng bào từ 18 đến 46 tuổi vào hàng ngũ dân quân, lấy thôn, xóm làm đơn vị. Sự lớn mạnh của lực lượng dân quân du kích là điều kiện để đẩy mạnh chiến tranh du kích, phối hợp với lực lượng bộ đội chủ lực mở những trận đánh tiêu diệt, tiêu hao sinh lực địch.

Trong khi phong trào kháng chiến phát triển mạnh ở phía Bắc tỉnh thì ở phía Nam, các huyện Quảng Ninh, Lệ Thủy tuy phong trào chiến tranh du kích đã có bước tiến mới nhưng vẫn gặp nhiều khó khăn. Lệ Thủy, Quảng Ninh là vựa lúa của tỉnh, nơi tập trung nguồn lực của cuộc kháng chiến. Muốn đẩy mạnh cuộc kháng chiến toàn dân, toàn diện trong toàn tỉnh, Quảng Ninh, Lệ Thủy có một vị trí hết sức quan trọng.

Trong bối cảnh đó, ngày 19/5/1949, Đại hội đại biểu Đảng bộ Quảng Bình lần thứ II được triệu tập ở Kim Bảng (Tuyên Hóa) nhằm đánh giá lại hơn một năm lãnh đạo kháng chiến của Đảng bộ từ Đại hội lần thứ nhất (1-1948) và đề ra nhiệm vụ đẩy mạnh kháng chiến trong thời kỳ tới. Đại hội Đảng bộ nhận định: “Sau Đại hội lần thứ nhất của Đảng bộ, phong trào kháng chiến của Quảng

Bình đã có những bước phát triển mạnh nhưng chưa đều khắp. Nhìn toàn cục phong trào kháng chiến nghiêng hẳn về hai huyện phía Bắc là Bố Trạch và Quảng Trạch, hai huyện Quảng Ninh, Lệ Thủy dịch vẫn thực hiện được kế hoạch đánh phá bình định của chúng. Có tình hình đó là do Tỉnh ủy chưa quan tâm đúng mức việc chỉ đạo phong trào kháng chiến ở hai huyện phía Nam, chưa nhận rõ vị trí quan trọng của Quảng Ninh, Lệ Thủy, chưa thấy được đây là vùng trọng điểm nhân tài vật lực của Quảng Bình". Đại hội phê phán nghiêm khắc tư tưởng câu an, ngại khó, ngại gian khổ của một số cán bộ, đảng viên và chủ trương đưa những đồng chí có kinh nghiệm chiến đấu lên tỉnh bổ sung cho chiến trường miền Nam của tỉnh. Đại hội nêu khẩu hiệu hành động "*miền Nam mạnh là Quảng Bình mạnh*", "*Rời chiến khu, thực hiện hạ sơn, bám dân, bám làng hoạt động*", quyết định phát động cao trào "*Quảng Bình quật khởi*" nhằm đẩy mạnh cuộc kháng chiến kiến quốc của Quảng Bình lên một bước mới. "Quảng Bình quật khởi" là đỉnh cao của phong trào thi đua yêu nước, kháng chiến kiến quốc của Quảng Bình trong tình hình mới. Để chuẩn bị phát động phong trào UBKCHC tỉnh đã cử một đoàn cán bộ của các ban ngành chuyên môn của Ủy ban vào Quảng Ninh và Lệ Thủy nghiên cứu tình hình, xây dựng cơ sở, chuẩn bị cho tuần lễ "Tích cực cầm cự, chuẩn bị tổng phản công" (TCCC, CBTPC), mở đầu phong trào Quảng Bình quật khởi.

Tuần lễ bắt đầu từ 15 đến 31 tháng 7 nhằm mục đích đẩy mạnh cuộc chiến đấu của ta về mọi mặt, tích cực cầm cự, chuẩn bị tổng phản công, đẩy mạnh cuộc kháng chiến ở Quảng Bình theo kịp tình hình các tỉnh trong Liên khu và toàn quốc. Tổng cộng trong 15 ngày phát động quân và dân trong toàn tỉnh đã đánh 120 trận, đốt cháy một vị trí với 100 mét hàng rào, diệt 49 lính Pháp, 128 lính ngụy (Việt binh đoàn), làm bị thương 102 tên, bắt sống 1 lính Pháp, 4 ngụy binh; đánh đổ 22 xe quân sự, bắn chìm 2 đò, phá 34 cầu, 670 mét đường giao thông, 70.150 mét dây điện thoại, đốt 186 nhà công cộng của địch. Ta thu được nhiều vũ khí, đạn dược.

Phong trào Quảng Bình quật khởi phát triển mạnh mẽ, sâu rộng ở các địa phương, đặc biệt với sự phát triển của phong trào hai huyện Lệ Thủy và Quảng Ninh đã tạo điều kiện tăng thêm nguồn lực, sức người, sức của cho cuộc kháng chiến. Đầu năm 1951 quân và dân tỉnh ta đã tổ chức nhiều trận đánh lớn bảo vệ vụ mùa thắng lợi. Từ chiến khu Việt Bắc, Bác Hồ gửi thư khen bộ đội và đồng bào Bình Trị Thiên: "*Tôi thân ái gửi lời khen ngợi đồng bào Bình Trị Thiên đã thắng một trận khá*". Biết Bình Trị Thiên là chiến trường nhiều gian khổ, Bác động viên: "*Chúng ta phải cố gắng hơn, cẩn thận hơn và phải nhớ rằng chiến lược của ta ở Liên khu 4 vẫn là du kích chiến là chính, vận động chiến là phụ, cộng nhiều thắng lợi nhỏ thành thắng lợi to và phải nhớ rằng kháng chiến là trường kỳ gian khổ mới đến thắng lợi hoàn toàn*". Vâng lời Bác dạy, quân dân tỉnh ta đẩy mạnh chiến tranh du kích, duy trì cuộc kháng chiến trên mọi mặt, kiên nhẫn và bền bỉ xây dựng phong trào quần chúng và cơ sở bí mật ở các vùng địch hậu. Cuộc kháng chiến được đẩy mạnh toàn diện trên tất cả các lĩnh vực quân sự, chính trị, kinh tế; không chỉ ở vùng tự do, vùng du kích mà cả ở vùng địch tạm chiếm. Trên mặt trận quân sự, chiến tranh du kích phát triển mạnh phối hợp hoạt động với các đơn vị chủ lực đánh địch càn quét, bảo vệ mùa, tiến lên cùng với các chiến trường chính trong cả nước thu được những chiến công vang dội trong chiến cuộc Đông - Xuân 1953-1954 và kết thúc thắng lợi chiến dịch Điện Biên Phủ lịch sử.

Hưởng ứng "Lời kêu gọi thi đua ái quốc" năm 1948, quân và dân Quảng Bình đã thực hiện đúng lời Bác Hồ dạy "Thi đua là yêu nước, yêu nước thì phải thi đua". Thi đua là động lực cho phong trào cách mạng quần chúng; là sức mạnh của lực lượng nhân dân dưới sự lãnh đạo của Đảng để vượt qua mọi thử thách, đưa cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp đến thắng lợi. Bài học của phong trào thi đua yêu nước hưởng ứng "Lời kêu gọi thi đua ái quốc" của Chủ tịch Hồ Chí Minh vẫn còn nguyên giá trị thực tiễn trong thời đại ngày nay ■

P.V.D